LAUSUNTO 20.10.2020

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto
tanja.timonen@eduskunta.fi

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

Viite: HE 146/2020 vp

Sivistystyönantajien lausunto valtion talousarviosta 2021

Sivistystyönantajat ry (myöhemmin Sivista) kiittää mahdollisuudesta lausua Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle valtion 2021 talousarvioista sekä erityisesti TKI-toiminnasta ja koronaepidemian vaikutuksista koulutukseen.

Yleisesti

Sivistystyönantajat ry:n mukaan koulutuspanostuksista on syytä pitää kiinni myös taantuman aikana. **Osaamistason nosto ja osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen edellyttävät riittävää perusrahoitusta kaikilla koulutusasteilla.** Perusrahoituksen pysyvät korotukset ovat keino varmistaa kaikkien koulutuksen järjestäjien toimintaedellytykset. Esimerkiksi tarpeelliset indeksikorotukset turvaavat vain tämän päivän toimintaa, eivätkä ole investointi uuteen.

Osaamiseen ja TKI-toimintaan kohdistetut resurssit ovat välttämättömiä, kun lähdetään rakentamaan uutta kasvua. Jo ennen koronakriisiä talouden kasvua vaikeutti osaajapula, jonka haasteellisuuden ennakoitiin jatkuvan. Tilanne ei ole muuttunut. Kasvua tukevat investoinnit on toteutettava viipymättä.

Koronapandemian vaikutukset koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen toimintaan

Koko koulutussektori siirtyi pandemian käynnistyttyä etäopetukseen. Korkeakouluissa etäopetus on edelleen pääsääntö. Kaikilla koulutusasteilla toteutettiin siirtyminen etäopetukseen rivakasti, eikä opetukseen tullut katkoja. Etäopetuksen todellisia vaikutuksia oppimistuloksiin ja esimerkiksi tutkimushankkeiden tulevaisuuteen on vielä turhan aikaista arvioida.

- **Pidämme välttämättömänä, että kevään 2020 etäopetusjakson ja lukuvuoden 2020-2021 poikkeusjärjestelyiden vaikutuksista tehdään riippumaton, ulkopuolinen selvitys.**

Koulutus ei ole toimialana jäänyt myöskään koronakriisistä aiheutuvien taloudellisten menetysten ulkopuolelle. Julkinen rahoitus virtaa toki edelleen ennakoidusti ja valtionosuusmenetykset on luvattu kompensoida. **Useissa koulutusmuodoissa kuitenkin asiakasmaksut, tilauskoulutus, ulkopuoliset projektit ja tki-hankkeet muodostavat merkittävän osan rahoituksesta.**

Esimerkiksi kesäyliopistoissa ja urheiluopistoissa muu kuin suora, julkinen rahoitus muodostaa 50-60 prosenttia tuloista – opintokeskuksissa tätäkin enemmän. Musiikki- ja taideoppilaitoksissa sekä ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa ”markkinaehtoisen” rahoituksen osuus on 40-50 prosenttia. Kansanopistoissa 40 prosentin luokkaa.

Ammatillisessa koulutuksessa yrityksille tehtävä koulutus- ja projektitoiminta on vähentynyt merkittävästi yritysten toiminnan hidastumisen myötä. **Koulutusvientiorganisaatioissa myynti on laskenut 35-80 prosenttia, alalta on jo poistunut toimijoita.**

Korkeakouluissa pandemia on vaikuttanut ennen kaikkea kansainvälisyyteen, niin opiskelija- kuin tutkijavaihdot ovat hiljentyneet merkittävästi. **Suomalaisten korkeakoulujen hyvälle tasolle noussut kansainvälistyminen tarvitsee tukea pandemian hellittäessä**, tähän Sivista toivoo Eduskunnan kiinnittävän huomiota.

Korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämisestä

Hallituksen tavoite on kasvattaa korkeakoulutettujen määrää siten, että **vuonna 2030 50 prosenttia nuorista aikuisista suorittaa korkeakoulututkinnon. Tavoite on yleisesti hyväksytty ja myös Sivista kannattaa sitä.** 50 prosentin tason saavuttaminen edellyttää korkeakoulujen tutkintomäärien ja resurssien pitkäjänteistä lisäämistä. Korkeakoulut ja opetus- ja kulttuuriministeriö ovatkin sopineet 10200 paikan lisäämisestä vuosina 2020-22. Lisäys on määräaikainen.

Koulutuksen kustannukset vaihtelevat koulutusaloittain, **mutta keskimäärin yhden opiskelijavuoden kustannukset ovat noin 10000 euroa**. Rahoitusta uusiin aloituspaikkoihin osoitettiin neljännessä lisätalousarviossa 124 miljoonaa euroa vuosille 2020–21. Rahoituksella kyetään kattamaan kyseiset vuodet, kun paikkoihin kohdennetaan lisäksi korkeakoulujen strategiarahoitusta. **Rahoitus ei kuitenkaan riitä kattamaan lisättyjä paikkoja koko tutkinnon ajalta.** Hallitusohjelmassakin toistettu korkeakouluvision tavoite 50 prosentin tavoite edellyttää myös pysyvää lisärahoitusta ja pysyviä tutkintomäärien nostoa. **Tähän on osoitettava selkeä rahoituspolku tuleviksi vuosiksi,** muutoin uhkana on koulutuksen laadun liudentuminen.

- **Jatkossa korkeakoulujen määrärahoja on korotettava noin 100 miljoonalla eurolla, jotta opiskelijamäärän kasvattaminen ei uhkaa koulutuksen laatua.**

Tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan kehitysnäkymät ja mahdollisuudet T&K-rahoituksen tason korottamiseen asetettujen tavoitteiden mukaisesti

Investoinnit tutkimus-, kehitys-, ja innovaatiotoimintaan ovat Suomessa alemmalla tasolla kuin 10 vuotta sitten. Vuonna 2019 bruttokansantuotteesta 2,7 prosenttia käytettiin TKI-toimintaan. **Tavoitteena on nostaa taso 4 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä**, siten että noin 2/3 rahoituksesta tulee yksityiseltä sektorilta ja 1/3 julkiselta. Tämä edellyttää miljardin euron julkisia lisäpanostuksia.

- Jotta TKI-tavoitteeseen päästään, hallituksen olisi **esitettävä suunnitelma kestävästä TKI-rahoituksen lisäämisestä noin 100 miljoonalla eurolla vuosittain**.

LAUSUNTO 20.10.2020

Vuoden 2021 budjetissa ei juuri ole uusia kohdennuksia TKI-toimintaan. Lisäksi tulevina vuosina tieteen ja tutkimuksen rahoitukseen kohdistuu paineita rahapelitoiminnan odotettujen tuottojen vähentyessä. Tällä hetkellä rahapelitoiminnasta käytetään tieteen edistämiseen noin 105 miljoonaa euroa vuosittain.

Sivista kannattaa yrityksille suunnitteilla olevaa verovähennystä TKI-yhteistyöhön korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa. Se voi kiihdyttää yritysten kykyä ja halukkuutta osallistua yhteisten hankkeiden rahoittamiseen aiempaa voimakkaammin ja rakentaa pitkäaikaisia TKI-kumppanuuksia yritysten ja korkeakoulujen välille. Jotta yhteistyön potentiaali saadaan varmasti käyttöön, on yritysten verovähennyksen lisäksi kohdistettava rahoitusta myös korkeakouluille.

EU:n elpymisrahasto

Budjettikäsittelyn yhteydessä on linjattu myös EU:n elpymisrahaston käytöstä. Suomen saama osuus on arvioiden mukaan 2,3 miljardia euroa vuosina 2021–23.

Rahastoa on viisasta käyttää osaamispohjan ja osaamisekosysteemien vahvistamiseen. Sillä voidaan osaltaan tukea väestön osaamistason nostoa ja lisätä tutkimus- ja innovaatiotoimintaa.

Hyviä rahoitus**kohteita** elpymisrahoitukselle ovat muun muassa tutkimuslaitteistot, testiympäristöt ja muu **tutkimusinfrastruktuuri**; **ilmastoon liittyvä tutkimus ja uuden teknologian kokeilut**; **koulutuksen digitalisaatio**; uudenlaiset jatkuvan oppimisen ratkaisut; **koulutuksen, tutkimuksen ja elinkeinoelämän yhteistyön lisääminen**. Elpymisrahoitusta voitaisiin kohdentaa myös sellaisille EU:n TKI-ohjelmien suomalaishankkeille, jotka ovat saaneet erinomaiset arviot ja ylittäneet rahoituksen kynnyskriteerit, mutta jääneet rahoituksen niukkuuden takia rahoittamatta.

Julkisuudessa on nostettu esiin myös **korkeakoulujen aloituspaikkojen lisääminen** yhtenä kohteena, tavoitteena ns. hakijasuman purku. Tällöinkin on tärkeää varmistaa rahoitus niin, että se jakautuu koko tutkinnon suorittamisen ajalle.

Sivistystyönantajat ry:n ehdotukset kootusti:

- ***Koronasta aiheutuneiden oppimisaukkojen paikkaamista on jatkettava ja tehtävä ulkopuolinen selvitys etäopetusjakson vaikutuksista.***
- ***Korkeakoulujen tutkintomäärien merkittävä kasvattaminen ei onnistu ilman lisärahoitusta.***
- ***Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan 4 %:n BKT-tavoite edellyttää pitkän aikavälin rahoitussuunnitelman laatimista.***
- ***EU:n elpymisrahoitusta kannattaa käyttää osaamisen ja TKI-toiminnan vahvistamiseen.***

Sivistystyönantajat ry

Johtaja
Laura Rissanen
041 540 4505

Elinkeinopoliittinen asiantuntija
Jussi-Pekka Rode
040 168 6836

Elinkeinopoliittinen asiantuntija
Heikki Holopainen
040 063 9331

LAUSUNTO 20.10.2020

Sivistystyönantajat

- sivistys-, koulutus- ja tutkimusalan työnantajajärjestö
- jäsenenä yli 320 oppilaitosta kaikilta koulutusasteilta
- yliopistot, ammattikorkeakouluja, ammatillisia oppilaitoksia, lukioita, peruskouluja, kansanopistoja, urheiluopistoja, kansalaisopistoja, opintokeskuksia, kesäyliopistoja, taiteen perusopetuksen oppilaitoksia kuten esim. musiikkiopistoja, koulutusvientiyrityksiä
- jäsenet ovat säätiöitä, yhdistyksiä, osakeyhtiöitä tai julkisoikeudellisia laitoksia
- jäsenten palveluksessa noin 55.000 opetuksen, tutkimuksen ja hallinnon ammattilaista

Yksityinen toimija opetuksen järjestäjänä

- rekisteröity yhteisö (yhdistys, osakeyhtiö, säätiö)
- valtioneuvoston tai opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä järjestämislupa
- hoitavat laissa määriteltyä julkista koulutustehtävää
- julkinen rahoitus
- tarjoavat maksutonta koulutusta samalla tavalla kuin kunnat, kuntayhtymät tai valtio
- perivät muussa opetuksessa (mm. musiikkiopistot, kansanopistot) opiskelijamaksuja samoilla periaatteilla kuin kunnallisetkin oppilaitokset
- toimintaa ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi
- toimintaa ohjaavat sama opetuslainsäädäntö ja opetussuunnitelmien perusteet kuin muitakin koulutuksen järjestäjiä